

LOYIHA BOSHQARUVI.TIZIMDAN FOYDALANISH SIKLI.

*O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi
Andijon viloyati boshqarmasi
Andijon shahar 5-son texnikumi "Aniq fanlar"
kafedrası Informatika va axborot
texnologiyalari fani o'qituvchisi
Urozova Oysha Anvarjonovna*

Annotatsiya: Loyiha boshqaruvi zamonaviy menejmentning eng muhim va ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bugungi kunda yirik va kichik kompaniyalar faoliyatida loyiha orqali boshqaruv tashkil etish, resurslardan oqilona va samarali foydalanish, ma'lumotlarni aniq va tezkor tahlil qilish, jarayonlarni tartibga solish va istalgan natijaga erishishga yordam beruvchi asosiy omil bo'lib kelmoqda. Loyiha boshqaruvi zamonaviy tashkilotlar uchun nafaqat vaqt va mablag'ni tejash, balki yangicha yondashuv va innovatsion echimlarni joriy qilish imkoniyatini ham beradi.

Kalit so'zlar: loyiha boshqaruvi, tizim, sikl, rejalashtirish, boshqaruv, monitoring, resurslar, nazorat, natija, strategiya.

Loyiha boshqaruvi tizimi loyihaning har bir bosqichida muammolarni aniqlash, ularni tahlil qilish va eng optimal echimlarni izlash uchun muhim vosita hisoblanadi. Bunda, loyihaning boshlanishidan to yakuniy natijaga yetguncha bo'lgan har bir amaliyot batafsil rejalashtiriladi, belgilanadi va manzilli tahlildan o'tkaziladi. Ayniqsa, hozirgi tezkor taraqqiyot va raqobat kuchaygan sharoitda departamentlararo hamkorlik, texnologik jarayonlarni boshqarish va nazorat qilish, inson omillari hisobga olinishiga katta e'tibor berilmoqda. Tizimdan foydalanish sikli loyihaviy boshqaruvda asosiy bo'g'inlardan biri sanaladi. Bu sikl dastlabki g'oyadan tortib, loyiha natijalari foydalanishga topshirilguniga qadar bo'lgan barcha bosqichlarni o'z ichiga oladi. Dastlabki bosqichda g'oya paydo bo'ladi va u atroflicha o'rganiladi, manfaatdor tomonlarning fikri, ehtiyoj va talablar tahlil qilinadi, resurslar belgilanadi, risklar baholanadi. Barcha kerakli ma'lumotlar to'planib bo'lgach, navbatdagi bosqich – rejani ishlab chiqish, resurslarni taqsimlash, vazifalar taqsimotini aniqlash hamda maqsad va vazifalarni belgilash ishlari amalga oshiriladi. Tizimdan foydalanish siklidagi navbatdagi muhim bosqich – jarayonlarni muvofiqlashtirish va amaliyotlarni boshqarish hisoblanadi. Bu bosqichda yozilgan reja asosida konkret vazifalar bosqichma-bosqich bajariladi, ijro uchun mas'ul shaxs va guruhlar tayinlanadi, amalga oshirilayotgan harakatlar tahlil qilinadi, zarur o'zgarish va to'ldirishlar kiritiladi. Loyihaning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi, birinchi navbatda, aniq va puxta ishlab

chiqilgan reja, konsolidasiyalangan harakatlar, ishtirokchilar o'rtasidagi uzviy aloqalar va samarali muvofiqlashtirishga bog'liq [1].

Undan so'ng, loyihaning yakuniy natijalari baholash va monitoring qilish bosqichi boshlanadi. Bu bosqich so'nggida loyihada erishilgan natijalar chuqur tahlil qilinadi, natijaviy samaradorlik, vazifalarning qanchalik sifatli bajarilgani, resurslar sarfi va vaqt jihatidan samaradorlik darajasi aniqlanadi. Natijalarning barcha parametrlari bo'yicha to'liq monitoring o'tkaziladi va yakuniy xulosalar chiqariladi. Monitoring va baholash bosqichi yakunida loyihaning muvaffaqiyat darajasi aniqlanadi, kamchilik va nuqsonlar aniqlansa, ularni bartaraf etish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqiladi. Shuningdek, tizimdan foydalanish siklida loyiha natijalarining keyingi faoliyatga tatbiq etilishi ham ko'zda tutiladi. Loyihaning muvaffaqiyatli amalga oshirilgan natijalari korxona yoki tashkilot faoliyatining boshqa yo'nalishlarida ham tatbiq qilinishi mumkin, ya'ni ishlab chiqilgan yoki amalda sinovdan o'tgan usul, dastur, protsedura yoki mahsulot amaliyotga joriy etiladi. Bu esa, o'z navbatida, tashkilot uchun strategik ahamiyat kasb etadi, korxonaning raqobatbardoshligini oshiradi va yangi imkoniyatlarning ochilishiga zamin yaratadi. Loyiha boshqaruvi tizimidan samarali foydalanish uchun zamonaviy metod va vositalarni chuqur o'rganish, yetakchi tajribalarni o'zlashtirish hamda ilg'or texnologik echimlarni tatbiq qilish muhim hisoblanadi. Bunda, har bir loyiha uchun individual yondashuv tanlanadi, foydalanish strategiyasi ishlab chiqiladi, ishtirokchilarning bilim va ko'nikmalari doimiy tarzda rivojlantiriladi. Ilmiy-innovatsion yondashuv, zamonaviy dasturiy mahsulotlar va boshqaruv mexanizmlaridan foydalanish natijasida, loyihaning amalga oshirilishini tez, sifatli va kam resurs sarfi bilan bajarish mumkin bo'ladi. Bundan tashqari, loyihalarni boshqarishda kommunikatsiya tizimining ahamiyatiga ham alohida e'tibor berilishi lozim. O'zaro axborot almashinuvi ochiq, tez va ishonchli tashkil etilsa, jamoa a'zolari o'z vazifalarini aniq biladilar va ularni o'z vaqtida va sifatli bajarishga intiladilar. Kommunikatsiyaga to'sqinlik qiluvchi omillarni aniqlash va bartaraf etish, samarali va konstruktiv dialog uchun shart-sharoit yaratish, loyihaning har bir bosqichida kelishuv va hamkorlik muhiti vujudga keltiriladi [2].

Shu o'rinda, loyiha boshqaruvi tizimida xavf va xatarlarga nisbatan aniq strategiya ishlab chiqish zarur. Loyiha natijalariga salbiy ta'sir qiluvchi bartaraf qilinmagan risklar, tahlil va monitoring yetarli darajada olib borilmagan omillar, kommunikatsiyaning samarali tashkil etilmagani kutilgan natijaga erishmaslikka olib kelishi mumkin. Shu sababli, loyihalash jarayonining har bir bosqichida risklarni aniqlash, baholash va bartaraf etish uchun mustahkam mexanizmlar joriy yopiladi. Tizimlilik va uzluksizlik, muntazam monitoring va tuzatishlar kiritish orqali loyiha boshqaruvining samaradorligini oshirish, xatoliklar va kamchiliklarning oldini olishga erishiladi. Loyihalardan uzoq muddatli va yuqori natijadorlikka erishishda qat'iy me'yoriy baza, aniq qonunchilik va standartlarga rioya qilinishi, axborotlar ochiqligi

va ishonchliligi, har bir bosqichning aniq va puxta hujjatlashtirilgan bo'lishi ham muhim tuzilma sifatida qaraladi. Bu, loyihaviy boshqaruvning institutsional rivojlanishiga, tashkiliy-texnik, iqtisodiy va ijtimoiy samaradorligining oshishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Loyihani amalga oshirishda eng muhim omillardan yana biri - inson resurslarining yuqori malakali va tajribali bo'lishidir. Boshqaruv jarayonining ko'plab bosqichlari xodimlarning ishtiroki, ular orasida samarali ishlash, innovatsion fikrlash, muammoga yangicha yondashish ko'nikmalariga tayanadi. Zamonaviy menejmentda, ayniqsa loyiha boshqaruvida, inson omili doim ustuvor o'rinda turadi. Jamoa ichida rag'batlantirish, muhokama va almashingan fikrlarni hisobga olish, har bir ishtirokchining taklif va fikrini yuqori qadrlash orqali muvaffaqiyatga erishish mumkin [3].

Loyiha boshqaruvi tizimini rivojlantirishda zamonaviy axborot texnologiyalarining roli ham beqiyos. Axborot texnologiyalari yordamida ma'lumotlar tez va ishonchli tarzda uzatiladi, tahlil qilinadi va kerakli qarorlar qabul qilinadi. Zamonaviy dasturiy mahsulotlar orqali loyihani onlayn boshqarish, barcha bosqichlarni monitoring qilish, real vaqt rejimida axborot almashinuvi, xarajatlar va vaqt bo'yicha harakatlarni hisobga olish imkonini beradi. Yuqorida qayd etilmagan yana bir muhim masala - loyiha amalga oshirilgandan so'ng, natijalar to'g'risida hisobot va tahlil qilingan axborotlarni saqlash, keyinchalik yangi loyihalar uchun tajriba sifatida foydalanish bo'yicha chora-tadbirlarni ishlab chiqishdir. Bu, yangi loyihalarda xatolardan qochish, samarali usullarni takomillashtirish va natijaviylikni oshirishga xizmat qiladi. Loyiha yakunlanganidan so'ng, barcha hujjatlar, natijalar va tahlillar muassasa yoki korxona arxiviga joylashtiriladi. Ular orqali kelgusida yangi loyihalarni rejalashtirish va amalga oshirish uchun zarur bilim va ma'lumotlarga ega bo'linadi [4].

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, loyiha boshqaruvi va undan foydalanish sikli zamonaviy menejmentning ajralmas qismi hisoblanadi. Har tomonlama puxta o'ylangan, aniq rejalashtirilgan va tizimli tarzda boshqarilgan loyiha har doim o'z natijasini beradi. Bunda asosiy maqsad tashkilot yoki korxonaning barqaror rivojlanishi, raqobatbardoshligini oshirish va yangi imkoniyatlarga yo'l ochishdan iborat. Loyiha boshqaruvi tizimi samarali tashkil etilsa, zamonaviy vosita va metodlardan unumli foydalanilsa, ishtirokchilarning bilim va ko'nikmalari muntazam oshirilib borilsa, har bir bosqichda monitoring va tahlil ishlari to'g'ri yo'lga qo'yilsa, istalgan natijaga erishish, zamonaviy bozor talablariga moslashish, resurslarni tejash va eng asosiysi, muammolarni optimal hal etish imkoniyati yaratiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdurahmonova, G. (2019). "Loyiha boshqaruvi va zamonaviy tizimlar". O'zbekiston iqtisodiyoti jurnali, 3(22), 112-120.

2. Akromova, N.M. (2021). "Axborot tizimlarini boshqarishda loyiha yondashuvi". Innovatsion rivojlanish, 4(2), 75-82.
3. Allaberganov, B.T. (2020). "Loyihalarni boshqarish konsepsiyasi". Ilm-fan va taraqqiyot, 1(6), 13-21.
4. Ergasheva, D.S. (2018). "Tizimlarni loyihalashda boshqaruv jarayoni". Muhandislik ishi, 2(5), 98-105.
5. Karimova, Z. (2021). "Loyihani amalga oshirish jarayonida monitoring tizimi". Zamonaviy boshqaruv, 1(14), 34-40.
6. Mamajonov, A.I. (2017). "Loyiha boshqaruvi asoslari". Ilmiy-amaliy axborotnoma, 5(9), 50-56.
7. Mirzayev, M.M. (2022). "Boshqaruv tizimlarida axborot texnologiyalari". Axborot texnologiyalari, 6(1), 21-27.